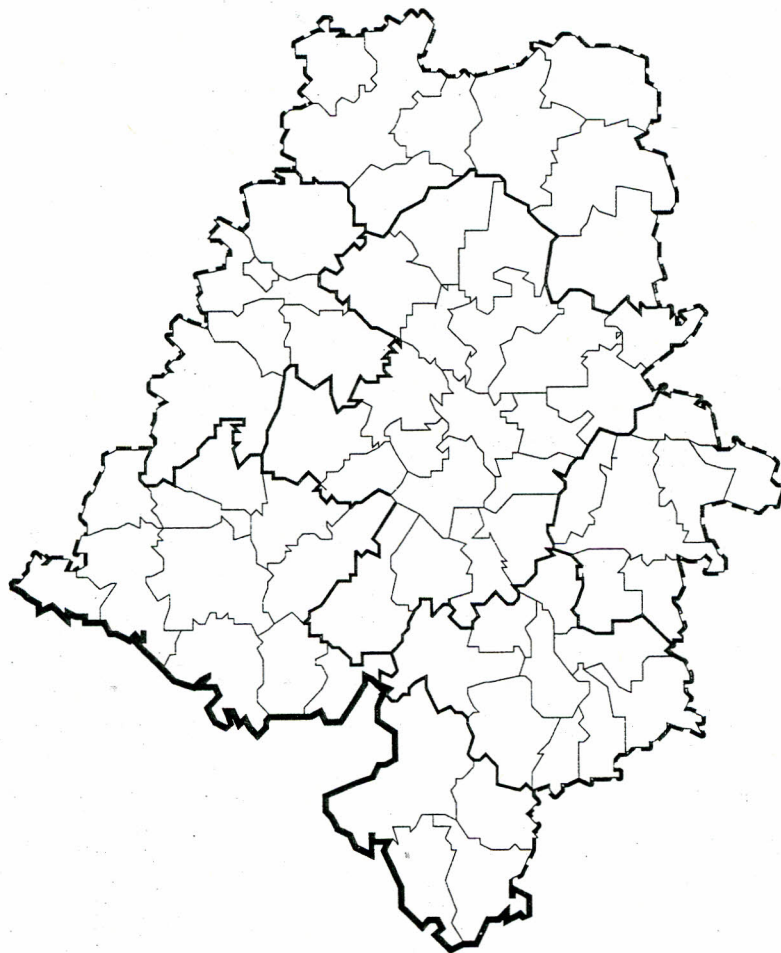
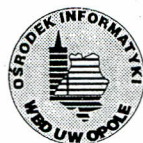


REGION ŚLĄSK OPOLSKI



WYBRANE INFORMACJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE



Rok II Nr 1(2)

Ośrodek Informatyki
WBD UW w Opolu

Maj 1997r.

INTEGRACJA EUROPEJSKA A ŚLĄSK OPOLSKI.

I. Historyczne tradycje integracji europejskiej.

Proces integracji europejskiej jest zjawiskiem wielowymiarowym sięgającym korzeniami co najmniej XV w., kiedy to wypracowano ideę stworzenia federacji państw Europy w celu zapobieżenia wojnom i wypracowaniu trwałego pokoju. W przeciągu wieków wiele twórców politycznych starało się realizować powyższe założenia, jednak zazwyczaj przy użyciu siły militarnej co nie przynosiło zakładanych efektów. Kres próbom jednoczenia kontynentu przyniosło powstanie ideologii nacjonalizmu w XIX w., która doprowadziła do powstania suwerennych państw narodowych szczególnie w okresie międzywojennym. Wtedy to ruch paneuropejski i wielu polityków niemieckich i francuskich podjęło koncepcję integracji europejskiej na nowo aby przełamać wzajemną wrogość i izolację utrwaloną na arenie międzynarodowej przez traktat wersalski (1919). Jednak nie spróbowano jej nawet wprowadzać w życie z powodu słabości struktur ponadpaństwowych i dążenia wielu państw do wojny celem zmiany kształtu podziału kontynentu. Efektem była II wojna światowa kiedy to Hitler i Stalin starali się jednoczyć Europę znów za pomocą siły zbrojnej w imię totalitaryzmu popartego odpowiednio przesłankami pangermanizmu i panslawizmu.

II. Proces integracji europejskiej po II wojnie światowej.

Zakończenie II wojny światowej przyniosło długo oczekiwany pokój i wolność, acz jedynie dla Europy Zachodniej bowiem Europa Środkowa i Wschodnia znalazły się pod władzą Związku Sowieckiego, który zdołał odtworzyć i poszerzyć imperium carskie na kształt totalitarnego państwa pansłowiańskiego. Konkurencja między totalitaryzmem a demokracją spowodowała nastanie zimnej wojny, której główny front przedzielił Europę "żelazną kurtyną".

Skuteczne zabezpieczenie Europy Zachodniej przed ekspansywną retoryką i zakusami Związku Sowieckiego mogło być zapewnione jedynie przez pomoc Stanów Zjednoczonych i współpracę państw wolnej Europy w celu odbudowy, integracji milionów uchodźców i osiągnięcia samowystarczalności żywnościowej po odcięciu od tradycyjnych dostawców produktów spożywczych w Europie Środkowej i Wschodniej. Niechętnie sobie państwa narodowe Zachodniej Europy skłoniła do współpracy amerykańska pomoc gospodarcza w formie Planu Marshalla (1948-1951). Potrzeba jej koordynacji doprowadziła do powstania organizacji, obecnie znanej pod nazwą OECD

(Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju). Chęć utrwalenia demokratycznego wymiaru Europy i gwarancji praw człowieka spowodowała powstanie Rady Europy w 1949. Konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa demokratycznym krajom Europy Zachodniej doprowadziła

do powstania NATO (1949) i Unii Zachodnioeuropejskiej (UZE, 1954), a także do rozpoczęcia procesu pojednania między Francją a RFN jako gwarancji dalszej pokojowej współpracy w Europie Zachodniej.

Chęć strukturalnego zapewnienia pokoju i zapobieżenia wyścigowi zbrojeń w Europie Zachodniej celem skutecznego przeciwstawienia się blokowi socjalistycznemu, spowodowała odzyskanie idei integracji europejskiej popularyzowanej w okresie powojennym przez Jeana Monneta (1888-1979) - zastępcę sekretarza generalnego Ligi Narodów i działacza ruchu paneuropejskiego, Roberta Schumana (1886-1963) - ministra spraw zagranicznych Francji i Konrada Adenauera (1876-1967) długoletniego kanclerza RFN. Ich pierwszym osiągnięciem była Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWS, 1950), która wprowadziła ponadpaństwową kontrolę nad przemysłem stalowo-węglowym. Ten sam cel a propos energii jądrowej przyswiecał powstaniu Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (EURATOM, 1957). Owa ostatnia instytucja została powołana przez Traktaty Rzymskie (1957), które także dały podstawę do utworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (EWG, 1957). Struktury owych trzech Wspólnot Europejskich (WE) zostały ujednoczone na mocy Traktatu Fuzyjnego w 1965. W okresie 1968-1970 weszła w życie unia celna⁽¹⁾ pomiędzy członkami Wspólnot Europejskich. W 1974 WE uzyskały status obserwatora w ONZ, a także ich struktura została zacieśniona przez powołanie Rady Europejskiej⁽²⁾. Pierwsze powszechne wybory do Parlamentu Europejskiego w 1979 oznaczały przybliżenie struktur WE do obywatela. W międzyczasie liczba członków WE wzrosła z 6 w 1957 do 9 w 1973 (Wielka Brytania, Irlandia, Dania), 10 w 1981 (Grecja) i 12 w 1986 (Portugalia, Hiszpania).

Dalszy etap zacieśniania współpracy został wyznaczony przez wejście w życie Jednolitego Aktu Europejskiego (1987), który korygował traktaty założycielskie WE i nadawał podstawy prawne Europejskiej Współpracy Politycznej; ale nade wszystko podejmował przełomową decyzję o utworzeniu Wspólnego Rynku⁽³⁾, który wszedł w życie 1 stycznia 1993 i efektywnie zniósł granice między członkami WE wprowadzając swobodny przepływ kapitału, usług i ludzi obok istniejącego już swobodnego przepływu towarów gwarantowanego przez unię celną.

1 listopada 1993 WE na mocy Traktatu z Maastricht (1992)⁽⁴⁾ powołała Unię Europejską (UE). Jej podstawą ma być Unia Gospodarcza i Walutowa⁽⁵⁾ (UGW). Planuje się, że wejdzie ona w życie na przełomie lat 1999/2000 w przypadku krajów UE, które najbardziej posunęły się w procesie integracji (tzn. RFN, Francja, Benelux). Ponadto o atrakcyjności UE świadczy wejście do jej struktur Austrii, Finlandii i Szwecji w 1995.

III. Architektura integracji europejskiej.

Zbiór wyżej wymienionych organizacji tworzy architekturę struktur europejskich, czyli podstawę praktycznego wprowadzania integracji europejskiej w życie. Został on uzupełniony w okresie odprężenia między Wschodem i Zachodem przez powstanie KBWE w 1975, znanej obecnie jako Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). KBWE wstępnie rozciągnęła proces integracji europejskiej na blok socjalistyczny celem stopniowego łagodzenia skutków zimnej wojny.

Po upadku komunizmu i zakończeniu zimnej wojny w 1989, Europa Środkowa, i do pewnego stopnia, Europa Wschodnia uzyskały niezależność co stworzyło dogodny moment rozszerzenia procesu integracji poza wąski obręb Europy Zachodniej na dalsze obszary kontynentu celem dalszego rozszerzania strefy stabilności i pokoju. Obecnie większość państw europejskich (wraz z Turcją) oraz powstałych na gruzach Związku Sowieckiego, wraz z USA i Kanadą wchodzi w skład OBWE jako najszerzego kręgu integracji i współpracy. Stosunkowo podobny zakres, jednak z wyłączeniem Ameryki Północnej i większości członków WNP (Wspólnoty Niepodległych Państw), posiada europejski reżim ochrony praw człowieka gwarantowany i wykonywany przez Radę Europy. Jądro integracji europejskiej jest tworzone przez 15 członków UE, i najprawdopodobniej nie więcej niż 5-6 z nich wejdzie w obręb UGW w początkowym okresie jej funkcjonowania. Ponadto członkowie UE jak i inne bogate kraje Europy i świata wchodzi w skład OECD. Obronny wymiar integracji europejskiej jest realizowany przez NATO i stricte europejską Unię Zachodnioeuropejską (UZE), która ma szansę przekształcić się w ramię zbrojne UE.

Obecny proces rozszerzania procesu integracji europejskiej przebiega także na wielu płaszczyznach. NATO współpracuje z większością krajów postkomunistycznych i postsowieckich w ramach Partnerstwa dla Pokoju i Północnoatlantyckiej Rady Współpracy. Najprawdopodobniej w połowie 1997 r. NATO zaferuje pełne członkostwo Polsce, Czechom i Węgrom. Te same państwa oraz Słowacja, Słowenia, Rumunia, Bułgaria, Estonia, Łotwa i Litwa posiadają status państw stowarzyszonych z UE podobnie jak Malta, Cypr i Turcja. Państwa dawnej EFTA, które nie zostały członkami UE są zintegrowane z UE na płaszczyźnie gospodarczej poprzez Europejski Obszar Gospodarczy, a dodatkowo Turcja zawiązała unię celną z UE. Przyszły wymiar obronny UE jest rozszerzany za pomocą Rady Konsultacyjnej UZE, która swym zasięgiem obejmuje większość państw stowarzyszonych z UE. Najprawdopodobniej w 1998 rozpoczną się negocjacje członkowskie między UE a takimi państwami stowarzyszonymi jak Polska, Czechy, Węgry i może Słowenia. Prócz tego wiele państw przewidując stopniowe rozszerzanie struktur europejskich, stara się przystosować do ich wymogów poprzez tworzenie grupowych związków gospodarczych. Najważniejszym z nich jest CEFTA (Porozumienie o powołaniu

Środkowoeuropejskiego Obszaru Wolnego Handlu) zrzeszające Polskę, Czechy, Węgry, Słowenię i Słowację.

IV. Polska a proces integracji europejskiej.

Uczestnictwo polski w procesie integracji europejskiej, datuje się od 1989 r., tj. od momentu podpisania umowy o współpracy z WE. W 1991 Polska została przyjęta do Rady Europy. W tym samym roku Polska podpisała Układ Europejski (Stowarzyszeniowy) z WE. Od roku 1994 ów układ wszedł w życie w całej swej rozciągłości. W 1992 Polska podpisała Porozumienie o powołaniu Środkowoeuropejskiej Strefy Wolnego Handlu - CEFTA. Od 1994 Polska posiada status członka stowarzyszonego z UZE i uczestniczy w programie NATO - Partnerstwo dla Pokoju.

8 kwietnia 1994 Polska złożyła wniosek o członkostwo w UE, a po posiedzeniu Rady Europejskiej w grudniu tego roku w Essen, UE opublikowała w 1995 Białą Księgę nt. strategii przedczłonkowskiej dla państw stowarzyszonych. W odpowiedzi na to wyzwanie Biuro Pełnomocnika Rządu d/s Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej wydało (w okresie 1994-1996) blisko 70-tomowe opracowanie n/t jak działają poszczególne dziedziny prawa i gospodarki UE, i jak polskie prawo i gospodarka winny się przystosować do owych zasad. W 1996 Polska została przyjęta do OECD, w połowie 1997 rozpocznie negocjacje n/t członkostwa w NATO, a w 1998 n/t członkostwa w UE.

Obecnie Polska jest już członkiem Rady Europy, OECD, a zapewne stanie się pełnym członkiem UZE i NATO zanim wejdzie do UE. Uczestnictwo w owych strukturach stanowi wstęp do pełnej integracji w ramach UE. Polska przygotowuje się do negocjacji członkowskich z UE poprzez przestrzeganie ogólnych standardów integracji europejskiej takich jak:

- * ochrona praw człowieka,
- * ochrona praw mniejszości,
- * likwidacja istniejących i potencjalnych konfliktów z sąsiadami.

Ponadto wypełnia także postanowienia Układu Europejskiego, które obligują do przyjęcia *acquis communautaire*, czyli ogółu dorobku prawnego UE poprzez stopniową aproksymację prawa i gospodarki polskiej do standardów UE.

Owa aproksymacja zapewniana jest przez coroczny rządowy harmonogram praw, które mają być dostosowane do prawa UE w danym roku, oraz rządowe i parlamentarne komórki badające zgodność stanowionych praw z *acquis communautaire*. Ponadto rząd jest zobligowany do składania parlamentowi corocznego sprawozdania n/t wykonania planu aproksymacji.

UE wspomaga proces aproksymacji poprzez fundusze pomocowe PHARE, TEMPUS i inne, a także prowadzi dialog strukturalny z Polską poprzez instytucje wspólne utworzone przez Układ Europejski:

- * Komitet Wspólny RP i UE (składa się z członków rządu RP i Komisji Europejskiej);

* Parlamentarny Komitet Wspólny RP i UE (składa się z deputowanych Parlamentu RP i Parlamentu Europejskiego).

Jako że na mocy układu CEFTA strefa wolnego handlu⁽⁶⁾ między Polską, a Czechami, Słowacją, Węgrami i Słowenią (które są stowarzyszone z UE podobnie jak Polska) ma powstać w okresie 1997-2000, a podobna strefa z UE na mocy Układu Stowarzyszeniowego w 2001 r. i jako, że Polska rozpocznie negocjacje członkowskie z UE w 1998 r, postanowiono wyjść naprzeciw tym wyzwaniom poprzez ustanowienie Komitetu Integracji Europejskiej (KIE), który w październiku 1996 r. zastąpił Biuro Pełnomocnika Rządu d/s Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej.

Na czele KIE stoi Premier, a jego członkami są ministrowie. Wykonywaniem zadań KIE zajmuje się jego sekretariat. KIE ma za zadanie nadzorować i kierować całością działań integracyjnych na terenie RP oraz przygotować urzędy centralne do negocjacji członkowskich. Ponieważ o wejściu Polski do UE zadecydują jej obywatele w referendum. KIE planuje prowadzić szeroką akcję informacyjną nt. UE i integracji RP ze strukturami europejskimi oraz zejść z przygotowaniami przedczłonkowskimi na poziom regionalny.

Na początku 1997r. KIE wydał dokument "Narodowa strategia integracji", który czyni integrację z UE strategicznym celem RP. Mimo że ów dokument nie został jeszcze zaakceptowany przez Parlament warto zaznaczyć, że w aspekcie wejścia Polski do UE (które winno nastąpić w okresie 2005-2010) poświęca on wiele uwagi polityce informacyjnej, transformacji rolnictwa i wsi, oraz przystosowaniu gospodarki i prawa. Niezbyt obszernie potraktowano sprawy regionów, acz znalazł się w nim istotny zapis, który zgodnie z zasadą subsydiarności mówi, że budżet RP winien być zdecentralizowany, co by w efekcie zdecentralizowało strukturę administracyjną kraju.

V. Wyzwanie dla Śląska Opolskiego przez proces integracji europejskiej.

Biorąc pod uwagę fakt, że w perspektywie 3-5 lat zostanie utworzona strefa wolnego handlu między UE a krajami CEFTA, otworzą się przemysł i rolnictwo Śląska Opolskiego na wolną konkurencję przede wszystkim z towarami z RFN, Czech, Słowacji i Austrii. W dalszej perspektywie kiedy Polska i inne kraje CEFTA osiągną członkostwo UE (a zapewne nastąpi to w jednym czasie) owa konkurencja poszerzy się o strefę usług, kapitału i wolnego przepływu siły roboczej. Ponadto konieczność ciągłego przyjmowania *acquis communautaire* będzie zmieniała warunki gry gospodarczej dostosowując ją do norm UE. Między innymi będzie się to wiązało z większą finansową i administracyjną samodzielnością regionu oraz pojawieniem się prawa UE jako czynnika regulacyjnego. Tutaj warto nadmienić, że prawo UE opiera się o mieszaną tradycję kodeksowo-precedensową⁽⁷⁾ i jest nadrzędne względem praw państw członkowskich⁽⁸⁾.

Nie wydaje się, że w takiej sytuacji władze

centralne będą zbyt dbały o przystosowanie silnych i średnio-silnych regionów (do jakich zalicza się Śląsk Opolski) do nowych warunków zaprowadzanych przez proces integracji europejskiej. Tak więc aby Śląsk Opolski na trwale zaistniał na arenie europejskiej, potrafił wykorzystać otwierające się możliwości (wraz ze zwiększoną pulą programów pomocowych) i sprostać konkurencji gospodarczej, należy:

* dostosowywać warunki produkcji i parametry produktów do norm europejskich,

* dostrzec że przed produkcją Śląska Opolskiego otworzy się najbliższy rynek czeski, rynek niemiecki, oraz rynki innych krajów UE i CEFTA,

* strukturalnie przystosować rolnictwo regionu do zwiększonego poziomu konkurencji;

* szerzyć pogłębione zrozumienie dla problematyki integracji europejskiej wśród mieszkańców tak aby potrafili w nim dostrzec nowe możliwości dla siebie jak i gospodarki regionu* wykształcić wysoce wyspecjalizowaną kadrę administracyjno-polityczną, która by potrafiła reprezentować interesy regionu na zewnątrz i uprawiać efektywny lobbying na szczeblu europejskim,

* wykształcić wysoce wyspecjalizowaną kadrę prawniczą ze znajomością prawa UE, która by efektywnie obsługiwała ekonomiczne i inne kontakty Śląska Opolskiego ze strukturami europejskimi i innymi partnerami z UE, bo, jak ogólnie wiadomo, UE rozumie i podejmuje dialog tylko z tymi którzy są na tyle kompetentni aby rozmawiać z nią językiem jej własnych praw i regulacji,

* stworzyć specjalistyczne zaplecze naukowo-badawcze, które by potrafiło badać, planować, monitorować i do pewnego stopnia obsługiwać proces integracji europejskiej na Śląsku Opolskim w różnych jego aspektach,

* stworzyć nieustannie uzupełniany zbiór *acquis communautaire* wraz z komentarzami i innymi niezbędnymi publikacjami poświęconymi UE i różnym aspektom integracji europejskiej, który by stanowił nieodzowny instrument pracy naukowców, prawników i innych w/w specjalistów, jak również cenne źródło informacji dla mieszkańców Śląska Opolskiego,

* ponadto ze względu na geograficzne położenie Śląska Opolskiego należy przyjąć, że w/w kadry winny płynnie operować co najmniej trzema językami: angielskim, niemieckim i francuskim, a także czeskim. Jako że Polska bezpośrednio graniczy ze strefą niemieckojęzyczną, a język niemiecki obecnie szeroko używany i nauczany na Śląsku Opolskim ma szansę stać się językiem pomocniczym lub regionalnym, drugim językiem oficjalnym na tym obszarze w myśl postanowień Konwencji Ramowej Rady Europy o Ochronie Praw Mniejszości Narodowych i Europejskiej Karty Języków Regionalnych i Mniejszościowych, nie należy zapominać o jego istotności dla regionu i jego zewnętrznych kontaktów. Nadto Śląsk Opolski graniczy bezpośrednio z Śląskiem Opawskim (Opawskim Slezskem) co winno mieć odbicie w lepszej znajomości czeskiego wśród ww kadr i przedsiębiorców celem prowadzenia efektywnych kontaktów z czesкими

partnerami.

Urząd Wojewódzki stara się wyjść naprzeciw powyższym wyzwaniom. W styczniu 1996 zostało utworzone (jako pierwsze tego typu w Polsce) stanowisko Pełnomocnika Wojewody Opolskiego d/s Integracji Europejskiej. Z kolei na Kolegium Wojewody w dniu 10 lutego 1997 r. wysunięto plan stworzenia następujących placówek:

- 1) Opolski Fundusz Stypendialny Integracji Europejskiej,
- 2) Centrum Dokumentacji Europejskiej,
- 3) Centrum Badań Europejskich.

Plan ten jak i ogólne przygotowanie Śląska Opolskiego do sprostania wymogom procesu integracji europejskiej zostały pozytywnie ocenione przez Ambasadora Rolfa Timansa z Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce⁽⁹⁾. Na zaproszenie Wojewody Opolskiego Ryszarda Zembaczyńskiego Ambasador Timans złożył wizytę w Opolu 24 marca 1997 r. Podczas swojego pobytu spotkał się z opolskimi mass mediami, przedstawicielami władz samorządowych jak i z parlamentarzystami z obszaru Śląska Opolskiego. Obiecał także poprzeć starania regionu o stworzenie ogólnodostępnego Centrum Dokumentacji Europejskiej jeśli wniosek taki zostanie przygotowany i złożony w Komisji Europejskiej. Ponadto zaapelował do jak najszerszego wykorzystywania udostępnianych programów pomocowych (których coraz więcej przybywa), i stworzenia ogólnokrajowego lobby samorządowego celem naciskania na rząd aby schodził z przygotowaniami do integracji europejskiej na poziom regionalny i lokalny.

PRZYPISY (1) Brak ceł wewnętrznych między członkami i wspólna taryfa celna dla krajów trzecich. (2) Jej członkami

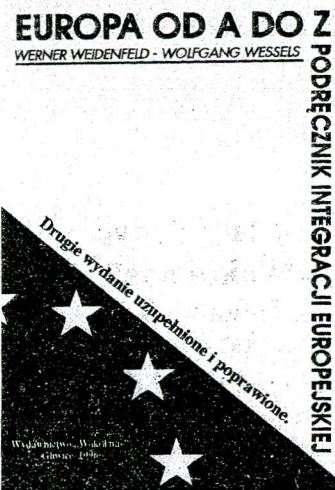
są szefowie państw lub rządów wraz z ministrami spraw zagranicznych oraz przewodniczący i wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej ("rząd UE"). (3) Niekiedy jest także nazywany Rynkiem Wewnętrznym lub Jednolitym Rynkiem. (4) Oficjalna nazwa: Traktat o Unii Europejskiej. (5) Wspólny Rynek + harmonizacja polityki gospodarczej + wspólna waluta (Euro) oraz jednolita polityka kursowa i pieniążna banku centralnego UE, który ma powstać na bazie już istniejącego Europejskiego Instytutu Walutowego (1994) z siedzibą we Frankfurt/Main. (6) Brak ceł wewnętrznych między uczestnikami porozumienia. (7) Tradycja kodeksowa, tzn. taka jak w Polsce. Tradycja precedensowa - prawo jest oparte na precedensach sądowych. W efekcie obywatele mogą sami zmieniać prawo poprzez wygranie precedensowych spraw sądowych. (8) W przypadku konfliktu prawa danego państwa z prawem innego państwa lub z prawem UE, prawo UE ma głos nadrzędny. (9) UE nie będąc państwem sensu stricto acz organizacją międzypaństwową może być członkiem różnych organizacji ponadpaństwowych i układów międzynarodowych; jednak interesy UE są reprezentowane przez Komisję Europejską - tj. ciało państwowotwórcze wewnątrz UE, jedyny organ na który nie mają wpływu państwa członkowskie UE.

WYKRESY: 4. Instytucje Unii Europejskiej 5. Proces decyzyjny 6. Parlament Europejski 7. Budżet Unii Europejskiej.

Opracował: T. Kamusella

Pełnomocnik Wojewody Opolskiego d/s Integracji Europejskiej

Drugie wydanie poprawione i uzupełnione leksykonu „Europa od A do Z” przeznaczone jest dla tych czytelników, którzy szukają szybkiej, obszernej i precyzyjnej informacji na temat głównych wyznaczników integracji europejskiej.



Książka składa się z trzech części:

- * *Integracja europejska w perspektywie historycznej - rozdział systematyzujący wiedzę na temat historycznych etapów procesu jednoczenia się Europy*
- * *Europa w porządku alfabetycznym - artykuły przedstawiające instytucje, organizacje, przedmioty i zadania polityki europejskiej*
- * *Europejskie ABC - słownik zawierający około 200 haseł związanych z integracją europejską.*

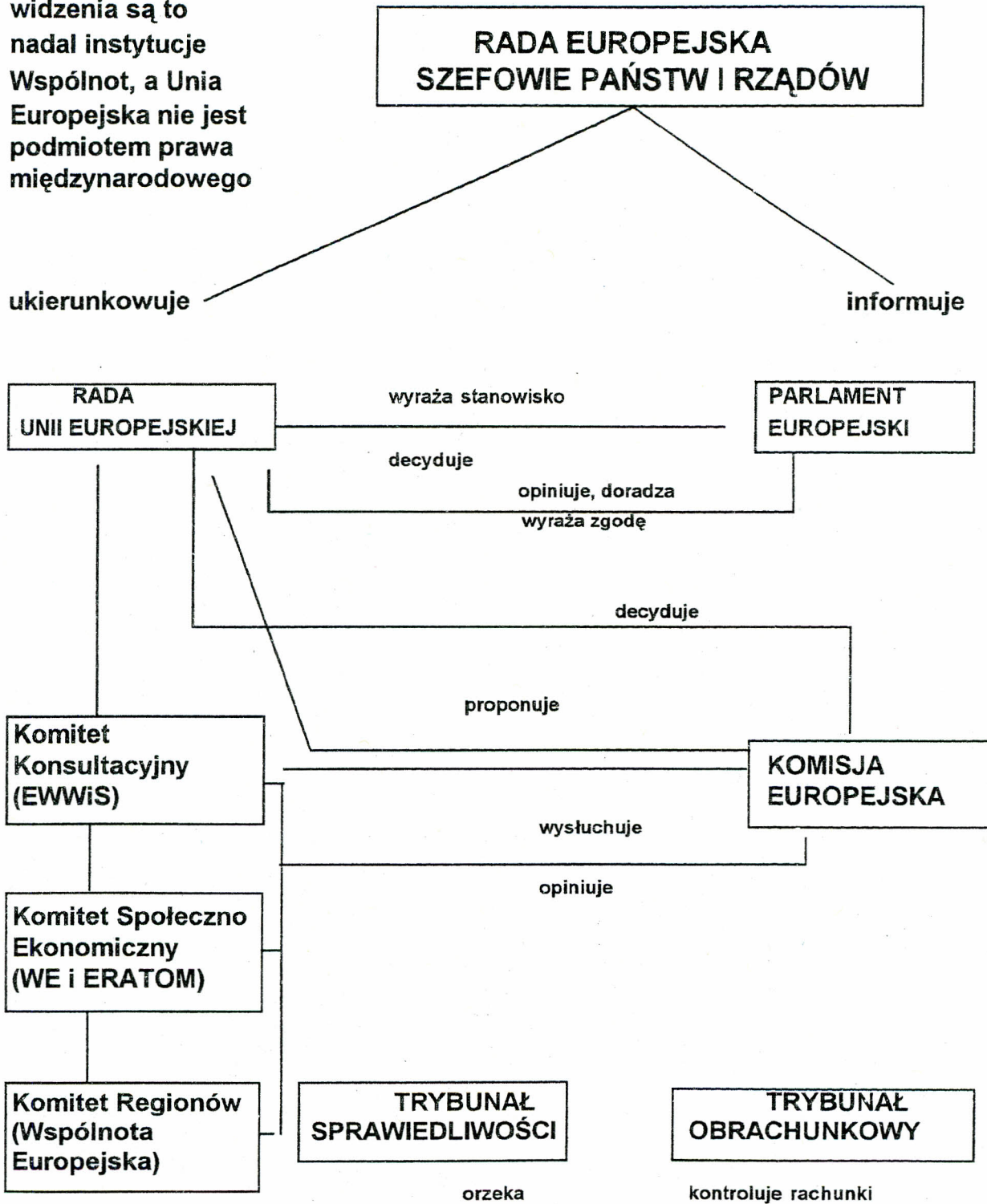
Cenna pozycja dla urzędników państwowych, wykładowców, nauczycieli oraz wszystkich pragnących pogłębić swoją wiedzę o Unii Europejskiej

Cena 1 egz. z kosztami wysyłki: 20 zł. W sprzedaży od sierpnia 96 roku

Wykres 4

INSTYTUCJE UNII EUROPEJSKIEJ

Z prawnego punktu widzenia są to nadal instytucje Wspólnot, a Unia Europejska nie jest podmiotem prawa międzynarodowego



Wykres 5

PROCES DECYZYJNY

